

Vodič - Vanparnični Postupak

Uvod

Ovaj vodič je napravljen da vam pruži osnovne informacije i potrebne smernice za razumevanje i praćenje najvažnijih koraka tokom vanparničnog postupka pred sudovima u Kosovu. Vodič opisuje sudski proces, prava i obaveze uključenih strana, kao i standardne formate dokumenata koji se koriste tokom postupka.

Cilj ovog vodiča je da vam pruži jasnu i jednostavnu preglednost vanparničnog postupka, čineći vam lakšim razumevanje i pripremu potrebnih dokumenata i radnji u vašim sudskim slučajevima.

Ovaj vodič ne treba čitati kao dokument koji nudi pravni savet tokom postupka. Cilj ovog vodiča je da vam pruži osnovne informacije o procedurama i pravima u postupku. Informacije unutar ovog vodiča nisu sveobuhvatne, te stoga vodič može sadržati informacije koje nisu primenljive na posebne slučajeve ili sadrže površne informacije koje treba čitati zajedno sa važećim zakonima.

Opšte informacije o vanparničnom postupku

1. Šta je vanparnični postupak?

Ovaj postupak uređuje sudski proces koji se odnosi na lične, porodične interese, kao i na određena pravna i imovinska prava utvrđena zakonom.

2. U kojim slučajevima se primenjuje ovaj postupak?

Vanparnični postupak se primenjuje u posebnim situacijama koje obuhvataju, između ostalog:

- Oduzimanje ili vraćanje poslovne sposobnosti
- Proglašenje nestale osobe mrtvom
- Oduzimanje ili vraćanje roditeljskog prava
- Nastavak ili prestanak roditeljskog prava
- Razmatranje nasledne imovine
- Upravljanje i korišćenje zajedničkih stvari

3. Ko može pokrenuti vanparnični postupak?

Vanparnični postupak mogu pokrenuti fizička lica (dakle, vi sami), pravna lica (trgovačka društva, organizacije itd.), kao i nadležni državni organi. U vrlo posebnim slučajevima, ovaj postupak može pokrenuti i sam sud po službenoj dužnosti.

4. Na šta treba da obratim pažnju tokom ličnog ili porodičnog vanparničnog postupka?

Jedna posebnost vanparničnog postupka u ličnim ili porodičnim stvarima je da ne možete odustati od svog zahteva, prihvati zahtev suprotne strane, niti sklopiti sudske poravnane.

Čak i ako to učinite, sud nastavlja postupak po službenoj dužnosti kako bi utvrdio činjenice u postupku, kao i činjenice o kojima se možete saglasiti sa suprotnom stranom.

5. Koje zakone treba imati u vidu tokom vanparničnog postupka i gde ih mogu pronaći?

Ovaj postupak je regulisan Zakonom o vanparničnom postupku koji je na snazi u Republici Kosovo. Ovaj zakon, zajedno sa svim ostalim primenljivim zakonima u Kosovu, možete pronaći na zvaničnoj veb-stranici Službenog glasnika Republike Kosova.

Pored ovog zakona, u zavisnosti od posebnog postupka koji se vodi, značajni su i sledeći zakoni: Zakon o porodici, Zakon o nasleđivanju, Zakon o obligacionim odnosima, Zakon o stvarnim pravima i slična prava itd.

Zakoni se menjaju, dopunjuju ili ukidaju i zamenjuju novim zakonima s vremena na vreme. Službeni glasnik Republike Kosova je glavni i najvažniji izvor važećih zakona, jer se neprekidno ažurira i omogućava vam da jasno vidite koji zakoni su na snazi, a koji su ukinuti.

Takođe, imajte na umu da se Zakon o parničnom postupku primenjuje na odgovarajući način na pitanja koja nisu regulisana Zakonom o vanparničnom postupku. Dakle, možete se pozvati i na Vodič za parnični postupak, na primer, u vezi sa sadržajem podnesaka, vođenjem sudske rasprave itd.

6. Nisam zadovoljan/a odlukom suda u vanparničnom postupku. Šta mogu da uradim?

U principu, možete podneti žalbu na rešenje prvostepenog suda u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja. Da biste bili sigurni u rok za žalbu, pročitajte deo rešenja na kraju teksta gde piše „pravni savet.“

Informacije o posebnim vanparničnim postupcima

7. Oduzimanje ili vraćanje poslovne sposobnosti

Šta je poslovna sposobnost?

Potpuna poslovna sposobnost je sposobnost koja pripada osobama koje su navršile punoletstvo (18 godina) ili su stekle punu sposobnost sklapanjem braka pre navršenih 18 godina. Ona uključuje sposobnost ulaska u ugovorne odnose sa drugima, sposobnost sklapanja braka, kao i sposobnost donošenja odluka za sebe bez pristanka roditelja ili zakonskog zastupnika.

8. Šta je oduzimanje ili ograničenje poslovne sposobnosti?

Poslovna sposobnost pripada svim osobama starijim od 18 godina po zakonu i može se oduzeti ili ograničiti samo sudske odlukom.

Sud može odlučiti da oduzme ili ograniči poslovnu sposobnost punoletnim osobama koje su potpuno ili delimično nesposobne da rasuđuju i nisu u stanju da se brinu o svojim interesima i

pravima. Kada uzroci zbog kojih je nekoj osobi oduzeta poslovna sposobnost prestanu, sud donosi odluku o vraćanju poslovne sposobnosti.

9. Ko može pokrenuti postupak za oduzimanje ili vraćanje poslovne sposobnosti?

Predlog za pokretanje postupka oduzimanja ili vraćanja poslovne sposobnosti može podneti:

- a) organ starateljstva;
- b) supružnik, dete i roditelji osobe kod koje su se stvorili zakonski uslovi za oduzimanje ili vraćanje poslovne sposobnosti;
- c) deda, baka, brat, sestra, unuk i drugi članovi porodice koji stalno žive u zajednici sa osobom za koju se predlaže oduzimanje ili vraćanje poslovne sposobnosti;
- d) drugo lice predviđeno zakonom;
- e) sud;
- f) zdravstvena ustanova za lečenje mentalnih bolesti u kojoj se nalazi osoba kojoj bi trebalo oduzeti ili vratiti poslovnu sposobnost;
- g) postupak za vraćanje poslovne sposobnosti može pokrenuti i osoba kojoj je poslovna sposobnost oduzeta.

10. Da li postoji prethodno veštačenje za utvrđivanje mentalnog stanja osobe?

Osobu za koju se predlaže oduzimanje poslovne sposobnosti pregledaju tri zdravstvena veštaka koja daju svoj nalaz o njenom mentalnom stanju.

11. Kako sud odlučuje o oduzimanju poslovne sposobnosti?

Sud donosi odluku o oduzimanju ili vraćanju poslovne sposobnosti na osnovu utvrđenih činjenica na sudskom ročištu.

12. Proglašenje nestale osobe mrtvom

Šta je postupak proglašenja nestale osobe?

Osoba koja izostane iz svog prebivališta ili poslednjeg boravišta i za koju nema informacija više od dve godine može biti proglašena nestalom odlukom suda.

13. Šta treba da sadrži predlog za otvaranje ovog postupka?

Predlog za proglašenje nestale osobe treba da sadrži:

- Naziv suda;
- Ime i prezime osobe za koju se predlaže da bude proglašena nestalom;
- Datum rođenja i prebivalište ili poslednje boravište te osobe;
- Činjenice na kojima se zasniva predlog;
- Dokaze kojima se potvrđuju te činjenice;
- Pravnu zainteresovanost podnosioca predloga;

- Ime, prezime i adresu podnosioca predloga.

Uz predlog se dostavlja izvod iz matične knjige rođenih i lični broj osobe na koju se predlog odnosi.

14. Koje korake preduzima sud u ovom postupku?

Glavni koraci koje sud preduzima u ovom postupku su:

- Provera da li su ispunjeni uslovi za pokretanje postupka;
- Ako je potrebno, sud prikuplja podatke i saslušava svedoke i podnosioca predloga u vezi s predlogom;
- Ako sud oceni da su ispunjeni uslovi za pokretanje postupka, objavljuje oglas u Službenom glasniku Kosova;
- Oglasom obaveštava javnost da je pokrenut postupak za proglašenje osobe nestalom i poziva tu osobu ili druge koji imaju informacije o njenom boravištu da se jave;
- Oglas ostaje objavljen tri meseca u Službenom glasniku i na oglasnoj tabli suda;
- Ako su ispunjeni zakonski uslovi, sud nakon isteka roka od tri meseca donosi odluku kojom proglašava osobu nestalom.

15. Oduzimanje ili vraćanje roditeljskog prava i nastavak ili prestanak roditeljskog prava

Koji su postupci za oduzimanje ili vraćanje roditeljskog prava?

Sud može oduzeti roditeljsko pravo roditeljima koji ozbiljno zanemaruju vršenje roditeljskog prava.

U ovom postupku sud uzima u obzir mišljenje organa starateljstva i ispituje sve relevantne okolnosti u vezi sa pojedinačnim slučajem.

16. Ko pokreće postupak oduzimanja roditeljskog prava?

Postupak oduzimanja roditeljskog prava može pokrenuti drugi roditelj, organ starateljstva ili sam sud.

17. Šta se dešava kada prestanu okolnosti koje su dovele do oduzimanja roditeljskog prava?

U takvim slučajevima može se pokrenuti postupak za vraćanje roditeljskog prava.

18. Ko pokreće postupak vraćanja roditeljskog prava?

Ovaj postupak mogu pokrenuti roditelj i organ starateljstva.

19. Razmatranje nasledne imovine

Šta je postupak za razmatranje nasledne imovine?

Kroz ovaj postupak sud odlučuje ko su naslednici osobe koja je preminula ili osobe koja je

proglašena mrtvom sudskom odlukom. Dakle, u ovom postupku sud utvrđuje šta spada u naslednu imovinu ostavljenu iza preminule osobe i koja prava pripadaju kojim naslednicima ili drugim licima.

20. Ko pokreće postupak za razmatranje nasledne imovine?

Ovaj postupak pokreće sud po službenoj dužnosti čim dobije obaveštenje da je neka osoba preminula ili je proglašena mrtvom sudskom odlukom.

21. Koje korake preduzima sud u postupku razmatranja nasledne imovine?

Ako preminula osoba iza sebe ostavlja imovinu, sud, nakon što primi izvod iz matične knjige umrlih, zakazuje ročište za razmatranje nasledne imovine i šalje poziv zainteresovanim licima na početak postupka.

Sud takođe obaveštava zainteresovane strane, ako postoji testament, i poziva ih da dostave pisani testament (ako postoji) ili da navedu svedoke usmenog testamenta.

22. O čemu odlučuje sud u ovom postupku?

Sud odlučuje o svim pitanjima vezanim za nasledstvo, sa posebnim naglaskom na pravo na nasledstvo i veličinu naslednog dela.

23. Kako mogu odustati od nasledstva?

Od nasledstva možete odustati izjavom usmeno na ročištu za razmatranje nasledne imovine. Sud će vas pitati da li odustajete samo u svoje ime ili i u ime svojih potomaka.

24. Upravljanje i korišćenje zajedničkih stvari

Šta je postupak za upravljanje i korišćenje zajedničkih stvari?

Ovaj postupak uređuje upravljanje i korišćenje zajedničkih stvari od strane suvlasnika, zajedničkih korisnika i drugih zajedničkih posednika iste stvari.

Ovaj postupak možete pokrenuti ako smatrate da je povređeno vaše pravo na upravljanje i korišćenje zajedničke stvari.

25. Šta ako se, osim neslaganja u vezi sa načinom upravljanja zajedničkom stvari, ne slažemo ni oko toga ko ima pravo na tu stvar?

Tada će vas sud uputiti da pokrenete tužbu u parničnom postupku kako bi se prvo utvrdilo da li imate pravo na tu stvar.

26. Šta ako nije sporno pravo na stvar, već samo način njenog korišćenja?

U tom slučaju sud zakazuje ročište sa svim zainteresovanim licima i predlaže mogućnost postizanja dogovora o načinu upravljanja ili korišćenja zajedničke stvari. Ovaj dogovor se unosi u zapisnik kao sudske posudbe.

27. Šta se dešava ako ne postignemo dogovor tokom ročišta o načinu upravljanja zajedničkom stvari?

Tada sud donosi odluku o tome kako će se upravljati zajedničkom stvari.